

## **We Can Do It: Woman as Innovator**

Rabbi Steven Philp | [sphilp@pasyn.org](mailto:sphilp@pasyn.org)

### **Hagar**

### Genesis 16:1-13

Sarai, Avram's wife, had borne him no children. She had an Egyptian slave whose name was Hagar. And Sarai said to Avram, "Look, God has kept me from bearing. Consort with my slave; perhaps I shall have a son through her." And Avram heeded Sarai's request. So Sarai, Avram's wife, took her slave, Hagar the Egyptian - after Abram had dwelt in the land of Canaan ten years - and gave her to him as concubine. He cohabited with Hagar and she conceived; and when Hagar saw that she had conceived, her mistress was lowered in her esteem. And Sarai said to Avram, "The wrong done me is your fault! I myself put my slave in your bosom; now that she sees that she is pregnant, I am lowered in her esteem. May God decide between you and me!" Avram said to Sarai, "Your slave is in your hands. Deal with her as you think right." Then Sarai treated Hagar harshly, and she ran away from her. An angel of God found her by a spring of water in the wilderness, the spring on the road to Shur, and said, "Hagar, slave of Sarai, where have you come from, and where are you going?" And she said, "I am running away from my mistress Sarai." And the angel of God said to her, "Go back to your mistress, and submit to her harsh treatment. I will greatly increase your offspring, that they shall be too many to count." The angel of God said to her further, "Behold, you are with child and shall bear a son; You shall call him Ishmael, for God has paid heed to your suffering. He shall be a wild ass of a man; his hand against everyone, and everyone's hand against him. Yet he

### בראשית טז:א-יג

וְשָׂרַי אִשְׁתְּ אַבְרָם לֹא יָלְדָה לּוֹ וְלֵהּ שִׁפְחָה  
 מִצְרַיִת וְשִׁמָּה הֵגֶר: וְתֹאמֶר שָׂרַי אֶל-אַבְרָם  
 הִנֵּה-נָא עֲצָרְנִי יי מִלְדֹת בִּא-נָא אֶל-שִׁפְחָתִי  
 אוּלַי אֲבִנָה מִמֶּנָּה וַיִּשְׁמַע אַבְרָם לְקוֹל  
 שָׂרַי: וַתֵּלֶךְ שָׂרַי אִשְׁתְּ-אַבְרָם אֶת-הֵגֶר  
 הַמִּצְרַיִת שִׁפְחָתָהּ מִקֶּץ עֵשָׂר שָׁנִים לְשִׁבְתָּ  
 אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתֵּתֶן אֹתָהּ לְאַבְרָם  
 אִשָּׁה לּוֹ לְאִשָּׁה: וַיָּבֵא אֶל-הֵגֶר וַתְהַר  
 וַתֵּרָא כִּי הָרְתָה וַתִּקַּל גְּבוּרָתָהּ בְּעֵינֶיהָ:  
 וְתֹאמֶר שָׂרַי אֶל-אַבְרָם חֲמֹסִי עָלַיךָ אֲנֹכִי  
 נִתְתִּי שִׁפְחָתִי בְּחֵיקְךָ וַתֵּרָא כִּי הָרְתָה וַאֲקַל  
 בְּעֵינֶיהָ יִשְׁפֹט יי בִּינִי וּבִינֶיךָ: וַיֹּאמֶר אַבְרָם  
 אֶל-שָׂרַי הִנֵּה שִׁפְחָתְךָ בְּיָדְךָ עֲשִׂי-לָהּ הַטּוֹב  
 בְּעֵינֶיךָ וַתַּעֲנֶה שָׂרַי וַתְּבָרַח מִפְּנֵיהָ:  
 וַיִּמְצְאֶהָ מִלְאָךְ יי עַל-עֵינֵי הַמַּיִם בְּמִדְבָּר  
 עַל-הָעֵינִי בְּדֶרֶךְ שׁוּר: וַיֹּאמֶר הֵגֶר שִׁפְחָת  
 שָׂרַי אִי-מִזֶּה בָּאת וְאַנָּה תִּלְכִּי וְתֹאמֶר מִפְּנֵי  
 שָׂרַי גְּבוּרָתִי אֲנֹכִי בְּרַחַת: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלְאָךְ  
 יי שׁוּבִי אֶל-גְּבוּרָתְךָ וְהִתְעַנִּי תַחַת יָדֶיךָ:  
 וַיֹּאמֶר לָהּ מִלְאָךְ יי הֲרַבָּה אַרְבָּה אֶת-זֶרְעֶךָ  
 וְלֹא יִסְפֹּר מִרְבּוֹ: וַיֹּאמֶר לָהּ מִלְאָךְ יי הֲגַד  
 הָרָה וְיִלְדֹת בֵּן וְקִרְאת שְׁמוֹ יִשְׁמַעֵאל  
 כִּי-שָׁמַע יי אֶל-עֲנֶיךָ: וְהוּא יִהְיֶה פְּרֵא אָדָם  
 יָדוּ בְכָל גֹּדֶל כָּל בּוֹ וְעַל-פְּנֵי כָל-אֲחָיו  
 יִשְׁפֹן: וַתִּקְרָא שֵׁם-יִי הַדְּבָר אֵלֶיהָ אֹתָהּ אֵל  
 רָאִי כִּי אָמְרָה הִגַּם הַלֵּם רָאִיתִי אֶתְרִי רָאִי:

**Sforno on Genesis 16:13**

"And she named God" that is, she prayed. This refers to the kind of prayer in which one praises God... Hagar's new insight, expressed by her saying "You are El-roi," was that up until now she had assumed that revelation was confined to the house of Abraham; now she understood that God may be encountered anywhere. This is in line with what the rabbis taught: that although the gates of prayer have remained shut since the destruction of the Temple, the gates of prayer for the brokenhearted and oppressed are open.

ספורנו על בראשית טז:יג

ותקרא שם יי הנה קריאת שם יי היא  
 התפלה אשר בה שבחו של הקב"ה... אמר  
 א"כ שכאשר התפללה סדרה שבח האל  
 ית' שדבר אליה באמרה אתה אל ראי.  
 אתה אל של ראייה בכל מקום לא בביתו  
 של אברהם בלבד כאמרם ז"ל כל  
 השערים ננעלו חוץ משערי אונאה:

**Daughters of Tzelophehad**

### Numbers 27:1-11

The daughters of Tzelophehad - the son of Manasseh, the son of Joseph - came forward. The names of the daughters were Mahlah, Noah, Hoglah, Milcah, and Tirzah. They stood before Moses, Eleazar the priest, the chieftains, and the whole assembly at the entrance of the Tent of Meeting, and they said, "Our father died in the wilderness. He was not one of the faction, Korah's faction, which banded together against God, but died for his own sin; and he has left no sons. Let not our father's name be lost to his clan just because he had no son! Give us a holding among our father's kinsmen!" Moses brought their case before God. And God said to Moses, "The plea of Tzelophehad's daughters is just: you should give them a hereditary holding among their father's kinsmen; transfer their father's share to them. "Further, speak to the Israelite people as follows: 'If a man dies without leaving a son, you shall transfer his property to his daughter. If he has no daughter, you shall assign his property to his brothers. If he has no brothers, you shall assign his property to his father's brothers. If his father had no brothers, you shall assign his property to his nearest relative in his own clan, and he shall inherit it. This shall be the law for all Israelites, in accordance with God's command to Moses."

במדבר כז:א-יא

וַתִּקְרְבֵנָה בָּנוֹת צִלְפֹּחַד בְּוֹחֶפֶר בֶּן־גִּלְעָד  
בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה  
בְּוַיֹּסֵף וְאֵלֶּה שְׁמוֹת בָּנוֹתָיו מַחֲלָה נֹעַה  
וְחֹגְלָה וּמִלְכָּה וְתִרְצָה: וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנֵי  
מֹשֶׁה וּלְפָנֵי אֱלֻעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנֵי הַנְּשִׂאִים  
וְכָל־הָעֵדָה פְּתַח אֹהֶל־מוֹעֵד לֵאמֹר: אָבִינוֹ  
מָת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא־הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה  
הַנּוֹעֲדִים עִלָּיִי בַעֲדַת־קֹרַח כִּי־בִקְשָׁאוֹ מָת  
וּבָנִים לֹא־הָיוּ לוֹ: לָמָּה יִגְרַע שֵׁם־אָבִינוֹ  
מִתּוֹךְ מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תָּנֶה־לָנוּ  
אֲחֻזָּה בְּתוֹךְ אֲתֵי אָבִינוֹ: וַיִּקְרַב מֹשֶׁה  
אֶת־מִשְׁפָּטוֹ לִפְנֵי יי: (ס) וַיֹּאמֶר יי  
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כֹּן בָּנוֹת צִלְפֹּחַד דְּבַרְתְּ  
נָתַן תַּתֵּן לָהֶם אֲחֻזַּת נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲתֵי  
אָבִיהֶם וְהִעֲבַרְתְּ אֶת־נַחֲלַת אָבִיהֶן לָהֶן:  
וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹר לֵאמֹר אִישׁ  
כִּי־יָמוּת וּבֶן אֵין לוֹ וְהִעֲבַרְתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ  
לְבָתּוֹ: וְאִם־אֵין לוֹ בֵּת וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ  
לְאָחָיו: וְאִם־אֵין לוֹ אַחִים וּנְתַתֶּם  
אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֲתֵי אָבִיו: וְאִם־אֵין אַחִים  
לְאָבִיו וּנְתַתֶּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרִב  
אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וַיִּרֶשׁ אֹתָהּ וְהָיְתָה לְבְנֵי  
יִשְׂרָאֵל לְחֻקַּת מִשְׁפָּט כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי  
אֶת־מֹשֶׁה: (ס)

### Sifrei on Bemidbar 27

When the daughters of Tzelophehad heard that the land of Israel was to be divided according to tribes, according to the males and not the females, they gathered together to make a plan. They said, God's mercy and compassion is not like the compassion of humankind. Humankind favors men over women. God is not like that. God's compassion extends to men and women alike.

### Rashi on Numbers 27:7

“The plea of Tzelophehad's daughters is just” - Understand the word *ken* as the Targum does: *ya'ut* or rightly, properly. God said: Exactly so is this chapter written before me on High (Sifrei Bamidbar 134:1). This tells us that their eye saw what Moses' eye did not see (cf. Midrash Tanchuma, Pinchas 8).

### Yalkut Shim'oni Pinchas

“Give us a share in the land,” Rabbi Natan said: The strength of women is better than that of men, for the men said, “Let us appoint (*nit'nah*) a leader and return to Egypt” while the women said, “Give to us (*t'nah*) a share in the land.” At what point did the daughters of Tzelophehad stand before Moses? At the time when the Israelites said, “Let us appoint a leader and return to Egypt.” Moses said to them, Israel is asking to return to Egypt and you are asking for an inheritance in Israel?! The daughters answered: We know that in the end Israel will take possession of the Holy Land.

### ספרי במדבר כז

כיון ששמעו בנות צלפחד שהארץ מתחלקת לשבטים, לזכרים ולא לנקבות, נתקבצו כולן זו לזו ליטול עצה. אמרו: לא כרחמי בשר ודם רחמי המקום (הקב"ה) – בשר ודם רחמיו על הזכרים יותר מן הנקבות, אבל מי שאמר והיה העולם אינו כן, אלא רחמיו על הזכרים ועל הנקבות.

### רש"י על במדבר כז:ז

כן בנות צלפחד דברת. קְתַרְגוּמוֹ, "יְאוֹת" — כָּף קְתוּבָה פְרָשָׁה זו לְפָנַי בְּמָרוֹם, מְגִיד שְׂרָאָתָה עֵינֶיךָ מֵהַ שְׂאֵלָה רְאָתָה עֵינֶיךָ מִשְׁעָה (תנחומא):

ילקוט שמעוני תורה פרשת פינחס רמז

תשעג

תנה לנו אחוזה רבי נתן אומר יפה כח נשים מכח אנשים, אנשים אומרים נתנה ראש ונשובה מצרימה ונשים אומרות תנה לנו אחוזה... ללמדך באיזה שעה עמדו לפני משה בשעה שאמרו ישראל נתנה ראש אמר להן משה והלא ישראל מבקשין לחזור למצרים ואתנה מבקשות נחלה בארץ, אמרו יודעות אנו שסוף כל ישראל להחזיק בארץ.

**Rashi on Numbers 27:5**

“And Moses brought their case” - This topic should have been written by Moses, but the daughters of Tzelophehad merited it, so it was written by them.

רש"י על במדבר כז:ה

ויקרב משה את משפטן. דבר אחר: ראוייה היתה פרישה זו להכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה על ידן:

**Talmud Bavli Bava Batra 119b**

The Sages taught: The daughters of Tzelophehad are wise, they are interpreters of verses, and they are righteous. The Gemara proves these assertions. That they are wise can be seen from the fact that they spoke in accordance with the moment, i.e., they presented their case at an auspicious time... That they are interpreters of verses can be seen from the fact that they were saying: If our father had had a son, we would not have spoken; but because he had no son, we are filling the role of the heir... That they are righteous can be seen from the fact that they did not rush to marry, but rather waited to marry those fit for them.

בבא בתרא קיט:

תנא בנות צלפחד חכמניות הן דרשניות הן צדקניות הן חכמניות הן שלפי שעה... דרשניות הן שהיו אומרות אילו היה [לו] בן לא דברנו... צדקניות הן שלא נישאו אלא להגון להן.

**Hannah**

## I Samuel 1:1-18

There was a man from Ramathaim of the Zuphites, in the hill country of Ephraim, whose name was Elkanah son of Jeroham, son of Elihu, son of Tohu, son of Zuph, an Ephraimite. He had two wives, one named Hannah and the other Peninnah; Peninnah had children, but Hannah was childless. This man used to go up from his town every year to worship and to offer sacrifice to God at Shiloh - Hophni and Phinehas, the two sons of Eli, were priests of there. One such day, Elkanah offered a sacrifice. He used to give portions to his wife Peninnah and to all her sons and daughters; but to Hannah he would give one portion only - though Hannah was his favorite - for God had closed her womb. Moreover, her rival, to make her miserable, would taunt her that God had closed her womb. This happened year after year: Every time she went up to the House of God, the other would taunt her, so that she wept and would not eat. Her husband Elkanah said to her, "Hannah, why are you crying and why aren't you eating? Why are you so sad? Am I not more devoted to you than ten sons?" After they had eaten and drunk at Shiloh, Hannah rose - the priest Eli was sitting on the seat near the doorpost of the temple of God. In her despair, she prayed to God, weeping all the while. And she made this vow: "O Lord of Hosts, if You will look upon the suffering of Your maidservant and will remember me and not forget Your maidservant, and if You will grant Your maidservant a male child, I will dedicate him to God for all the days of his life; and no razor shall ever touch

שמואל א א:א-יח

ויהי איש אחד מן־הרמתיים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה בן־ירחם בן־אליהוא בן־תחו בן־צוף אפרתי: ולו שתי נשים שם אחת חנה ושם השנית פננה ויהי לפננה ילדים ולחנה אין ילדים: ועלה האישה ההוא מעירו מימים | מימה להשתחוות ולזבח ליי צבאות בשלה ושם שני בני־עלי חפני ופנחס כהנים ליי: ויהי היום ויזבח אלקנה ונתן לפננה אשתו ולכל־בניה ובנותיה מנות: ולחנה יתן מנה אחת אפים כי את־חנה אהב ויי סגר רחמה: וכעסמה צרתה גם־כעס בעבור הרעמה כיי־סגר יי בעד רחמה: וכו ועשה שנה בשנה מדי עלתה בבית יי כן תכעסנה ותבכה ולא תאכל: ויאמר לה אלקנה אישה חנה למה תבכי ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבבך הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים: ותקם חנה אתרי אכלה בשלה ואחרי שתי ועלי הפהו ישב על־הכסא על־מזוזת היכל יי: והיא מרת גפש ותתפלל על־יי ובכה תבכה: ותדר גדר ותאמר יי צבאות אם־ראה תראה | בעני אמתך וזכרתני ולא־תשכח את־אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו ליי כל־ימי חיי ומורה לא־יעלה על־ראשו: והיה כי הרבתה להתפלל לפני יי ועלי שמר את־פיה: וחנה היא מדברת על־לבה רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשפחה: ויאמר אליה עלי עד־מתי תשפכין הסירי את־יגוד מעלך: ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת־רוח אנכי וינו ושכר לא שתיתי ואשפך את־נפשי לפני יי: אל־תתן את־אמתך לפני בת־בלעל כיי־מרב שיחי וכעסי דברתי עד־הנה: ויען עלי ויאמר לך לשלום ואלקי ישראל יתן את־שלתך אשר שאלת מעמו: ותאמר תמצא שפחתך חן בעיניו ותלך האשה לדרךך ותאכל ופניה לא־יו־לה עוד:

**Rashi on I Samuel 1:13**

“Eli thought she was drunk” - Because they were not accustomed to praying silently.

רש"י על שמואל א א:יג

ויחשבה עלי לשכורה. שלא היו רגילין להתפלל בלחש:

**Talmud Bavli Berakhot 31a**

Rav Hamnuna said: How many significant *halakhot* can be derived from these verses of the prayer of Hannah? As it says: “And Hannah spoke in her heart, only her lips moved and her voice could not be heard, so Eli thought her to be drunk” (I Samuel 1:13). The Gemara elaborates: From that which is stated here: “And Hannah spoke in her heart,” the *halakha* that one who prays must focus their heart on their prayer is derived. And from that which is stated here: “Only her lips moved,” the *halakha* that one who prays must enunciate the words with their lips, not only contemplate them in their heart, is derived. From that which is written here: “And her voice could not be heard,” the *halakha* that one is forbidden to raise their voice in his *Amida* prayer as it must be recited silently. From the continuation of the verse here: “So Eli thought her to be drunk,” the *halakha* that a drunk person is forbidden to pray. That is why he rebuked her.

ברכות לא.

אמר רב המנונא: כמה הלכות גברוותא איכא למשמע מהני קראי דחנה. “וְחָנָה הִיא מְדַבֶּרֶת עַל לִבָּהּ” — מִכָּאן לְמִתְפַּלֵּל צָרִיךְ שְׂיַכְוִין לְבוֹ. “וְרַק שִׁפְתֶיהָ נָעוּת” — מִכָּאן לְמִתְפַּלֵּל שְׂיַחְתוֹךְ בְּשִׁפְתָיו. “וְקוֹלָהּ לֹא יִשְׁמָע” — מִכָּאן שְׂאֲסוּר לְהַגְבִּיהַ קוֹלוֹ בְּתַפְלָתוֹ. “וַיַּחְשְׁבָה עָלֶיהָ לְשֹׁכְרָה” — מִכָּאן שְׂשֹׁכוֹר אֲסוּר לְהַתְפַּלֵּל.



**Talmud Bavli Berakhot 31b**

“And Hannah answered and she said no, my master, I am a woman of sorrowful spirit, and I have drunk neither wine nor liquor, but I pour out my soul before God” (I Samuel 1:15). Regarding the words: “No, my master,” Ulla, and some say Rabbi Yosei, son of Rabbi Ḥanina, said that she rebuked him: With regard to this matter, you are not a master, and the Divine Spirit does not rest upon you, as you falsely suspect me of this. Some say another version of her response. She said to him, questioning: Aren’t you a master? Aren’t the Divine Presence and Divine Spirit with you that you judged me to be guilty, and you did not judge me to be innocent? Didn’t you know that I am a woman of distressed spirit?

**Talmud Bavli Berakhot 31b:6**

In her prayer, Hannah said: “And she swore an oath and said, Lord of Hosts” (I Samuel 1:11). Rabbi Elazar said: From the day that the Holy One, Blessed be God, created the world, there was no person who called the Holy One, Blessed be God, Lord of Hosts until Hannah came and called God Lord of Hosts. This is the first time in the Bible that God is referred to by this name.

ברכות לא:

“וַתַּעַן חַנָּה וַתֹּאמֶר לֹא אֲדוֹנִי.” אָמַר עוּלָא וְאֵיתִימָא רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: אָמְרָה לֵיהּ: לֹא אֲדוֹן אַתָּה בְּדָבָר זֶה, וְלֹא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עָלַי, שְׂאֵתָה חוֹשְׁדָנִי בְּדָבָר זֶה. אֵיכָא דְאָמְרִי, הֲכִי אֲמַרָה לֵיהּ: לֹא אֲדוֹן אַתָּה? לֹא אֵיכָא שְׂכִינָה וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ גָּבֹהַ, שְׂדַנְתָנִי לְכַף חוֹבָה וְלֹא דְנָתַנִּי לְכַף זְכוּת? מִי לֹא יָדַעַת דְאִשָּׁה קֹשֶׁת רוּחַ אֲנוּכִי?!

ברכות לא:

“וַתִּדְרַגְדָר וַתֹּאמֶר ה' צְבָאוֹת,” אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מִיּוֹם שֶׁבָרָא הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת עוֹלָמוֹ, לֹא הָיָה אָדָם שֶׁקָּרָאוּ לְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא “צְבָאוֹת,” עַד שֶׁבָאָתָה חַנָּה וַקָּרְאַתּוּ “צְבָאוֹת.”